

Bartis Attila (Marosvásárhely, 1968) József Attila-díjas író, fotográfus. Főbb művei: *A séta* (1995), *A nyugalom* (2001), *Amiről lehet* (2010, Kemény Istvánnal), *A vége* (2015).

Mulandó örökkévalóság

Szöveg: **Farkas Anita**
Fotó: **Bartis Attila**

Nyomot hagyni. Ez minden ember vágya: valami örökké maradandóval kicselezni a halált, ami amúgy is mindig csak másokkal történik. A halhatatlanságért való küzdelem és annak lehetetlensége közt feszülő ellentét az alapja minden alkotó tevékenységnek is – valójában csak egy vékony vonalra az örülettől.

A fénykép szintén egy, a múltat és a jelent egyszerre rögzítő csel, „időparadoxon, időn belüli időtlenség, mulandó örökkévalóság”, mondja már Bartis Attila. Az író-fotográfus két éve megjelent kötete, *Az eltűnt idő nyoma* száz, 1989 és 2019 között keletkezett „fecnit” tartalmaz; a naplóbejegyzések, kisebb-nagyobb szövegek közös nevezője, hogy valamiképpen mindegyik a fényképezéshez kapcsolódik. Az alapkérdés – mi is valójában a fotográfia? – megválaszolásához azonban e rendhagyó füveskönyv elolvasása után sem jutunk közelebb. Helyette kapunk valami teljesen mást: valódi, néha már-már meghökkenítő, határokat feszegető őszinteséget. Az irodalmi műveiben is hasonló bátorsággal kitarulkozó, ennek ellenére valahogy mindig szemérmesnek tűnő Bartis a felszínen a fotózás elméleti-technikai aspektusairól töpreng a műfaj születésétől a másodpercenként százezerszámra létrejövő szelfikig, a laikusok számára is jól ismert neveket (André Kertész, Henri Cartier-Bresson, Josef Koudelka) és

híres képeket (*Napalm Girl*) említve. A kötet mégis nagyon távol áll attól, hogy kezdő fotósok bibliája vagy a tökéletes kép elkészítésének titkát felfedő használati utasítás legyen.

Az egy logikai szátra felhúzott, számozott szövegekben többször is előtérbe kerül a szerző mint magánember. Bartis saját történeteinek – a marosvásárhelyi időktől az anya halálán át a nagypapává válásig – végtelen nagyításából áll össze a fotográfia és a világ (rész)története. A novellisztikus felütés, amelyből könnyen kifejlődhetne akár egy komplett regény is, különösen emlékezetes: mi lenne, ha kiderülne, hogy az anyánk a medalionjában őrizgetett képen nem is a mi kezünket fogja? Megrendülne-e a létünk alapja akkor, ha tudnánk, hogy az életünknek egy tizenöt évvel korábbi halál volt az ára? Bartis igennel válaszol, de szerencsére ennek pontosan akkora jelentőséget tulajdonít, mint a magyar irodalomban betöltött szerepének („valaki írja, hogy irodalmikánon konferenciát tartanak Budapesten. Miközben a teraszon az előadók névsorát olvasom, a cserépkorsó mellett felemeli a fejét egy kígyó”) vagy a saját és mások fotográfusi képességeinek („Néha, amikor a saját, használhatatlan képeim láttán csapnivalóan érzem magam, mások kontaktjait nézegetem. Kifejezetten megnyugtató, hogy Isten ege alatt is, műteremben is mennyi érdektelen felvétel készült két jó expozíció között”).

Az írásban, a fotózásban ugyanis nem feltétlenül az én a lényeg. Hanem a párhuzam például a fotó mint az idő kétségbeesett megragadási kísérlete és a hasonlóan bizonytalan Úristen között. („Az Úristenről való elképzeléseink valójában nem rejtenek semmiféle kockázatot. Kicsi a valószínűsége, hogy e földi lét során szembesüljünk a tévedéseinkkel. Az egyetlen, amivel bármikor szembesülhetünk, az a mások Istenről való elképzelése és a mi elképzelésünk közti különbség. Hasonló hiábavalóság-érzést csak a fotográfiairól való elmélkedések váltanak ki. Hogy senki nem visz közelebb az igazsághoz.”) Mindezt szerencsére nem unalmas közhelyekbe, de nem is érthetetlen és értelmezhetetlen filozófiai eszme-futtatásokba vagy túlzott szakmaiságba csomagolva kapjuk. Bartis könyve tele van élettel, már ha még képesek vagyunk ma, a 21. században lelassulni hozzá. ■

Bartis Attila: *Az eltűnt idő nyoma*. Magvető, 2019